

ชื่อโครงการ ต้นฮักหลวง(รักใหญ่) พรรณไม้ มากประโยชน์ แฝงคุณค่าวัฒนธรรมไทย ชื่อกลุ่ม ฮักหนา

1. เด็กชายศรัณย์	หยกภู
2. เด็กหญิงดาวประกาย	จะงาม
3. เด็กหญิงพรรณราย	เหล็กดี
4. เด็กหญิงสุติกา	ใจจอมกุล
5. เด็กหญิงพรรณภา	จะงาม
6. เด็กหญิงจิราพร	อวดกล้า
7. เด็กหญิงวนิดา	อินทะสร้อย
8. เด็กหญิงภัทรพร	กลิ่นส่ง

พี่เลี้ยงโครงการ นางสร้อยญา เรือนคำ

โรงเรียนทุ่งกว้าววิทยาคม

ตำบลทุ่งกว้าว อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง 52240

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35

ต้นฮักหลวง(รักใหญ่)

ชื่อสามัญ Red zebra wood, Vanish tree, Burmese lacquer tree, Burmese vanish wood, Black lacquer tree, Thai vanish wood

ชื่อวิทยาศาสตร์ Gluta usitata (Wall.) Ding Hou (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ Melanorrhoea usitata Wall.)

วงศ์มะม่วง ANACARDIACEAE

ชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า รักเทศ มะเรียด (เชียงใหม่), น้ำเกลี้ยง (สุรินทร์), ฮักหลวง (ภาคเหนือ), รัก (ภาคกลาง), รัก ชู่ สู้ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี), ฮัก, รักหลวง

ลักษณะของรักใหญ่

ต้นรักใหญ่ มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย บังกลาเทศ พม่า ลาว กัมพูชา จีน และไทย โดยจัดเป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีความสูงของต้นประมาณ 15-20 เมตร และอาจสูงได้ถึง 25 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มค่อนข้างกลม เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาลปนสีเทา เปลือกแตกเป็นร่องตามยาว ส่วนเปลือกชั้นในเป็นสีชมพูอ่อน กิ่งอ่อนและยอดปกคลุมไปด้วยขนยาวสีขาว ส่วนกิ่งแก่เกลี้ยงหรือมีขนสั้น ๆ ออกดอกและติดผลในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกุมภาพันธ์ พบขึ้นกระจายพันธุ์ทั่วไปตามป่าผลัดใบญวนพรรณ ป่าผลัดใบ ป่าเต็งรัง ป่าดิบเขา ทุ่งหญ้าโล่ง เขาหินปูน ที่ความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 100-1,000 เมตร ในประเทศไทยพบได้ที่จังหวัดอุทัยธานี ชัยภูมิ กำแพงเพชร และหนองบัวลำภู

ใบรักใหญ่ ใบคล้ายใบมะม่วงหิมพานต์ มักมีแมลงมาไขว้ตามใบ ทำให้เกิดตุ่มกลม ๆ ตามแผ่นใบ ใบรักใหญ่เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับเป็นกลุ่มตอนปลายกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปไข่กลับ หรือรูปขอบขนานแกมรูปรี ปลายใบแหลมหรือกลม โคนใบมนหรือเป็นรูปกลม ส่วนขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบมีขนาดกว้างประมาณ 3.5-12 เซนติเมตร และยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร แผ่นใบหนาค้ำยกับแผ่นหนัง ใบแก่เป็นสีเขียวเข้ม มีใบปกคลุม ตามผิวใบมีขนสีน้ำตาลทั้งสองด้าน โดยเฉพาะใบอ่อนจะมีขนปกคลุมอยู่หนาแน่น หลังใบมีขนสีน้ำตาลขึ้นประปราย ส่วนท้องใบมีขนหนาแน่นแต่จะหลุดไปเมื่อใบแก่เต็มที่ ใบมีเส้นแขนงข้างละ 15-25

เส้น มีลักษณะขนุนชัดเจนทางด้านบน เป็นแบบร่างแหชัดเจนทางด้านล่าง ส่วนก้านใบยาว ประมาณ 1.5-2.5 เซนติเมตร

ดอกรักใหญ่ ออกดอกเป็นช่อแบบแยกแขนง โดยจะออกตามปลายกิ่งหรือใกล้กับปลายกิ่ง และชอกใบ มักทิ้งใบก่อนการออกดอก โดยดอกจะเริ่มบานจากสีขาว แล้วจะเปลี่ยนเป็นสีชมพู และสีแดงสด โดยจะออกดอกเป็นกลุ่มช่อหนาแน่นตามชอกใบช่วงบน ช่อดอกมีความยาวได้ถึง 35 เซนติเมตร ส่วนก้านดอกย่อยยาวประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร มีขนสั้นและนุ่ม สีน้ำตาลปกคลุมอยู่ ดอกย่อยมีจำนวนมาก ดอกตูมจะมีลักษณะเป็นรูปขอบขนาน มีขนาดกว้างประมาณ 2.5 มิลลิเมตร และยาวประมาณ 5 มิลลิเมตร มีขนอยู่ประปราย ที่ปลายมีขนเป็นกระจุก กลีบดอกเป็นสีขาวมีแถบสีเหลืองแกมเขียวตรงกลาง กลีบดอกมีประมาณ 5-6 กลีบ แผ่กว้าง ปลายกลีบแคบแหลม หลังกลีบมีขน ส่วนกลีบเลี้ยงดอกมี 5 กลีบ เชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก ในดอกที่แก่แล้วกลีบเลี้ยงจะมีรูปร่างคล้ายหมวก มีขนาดกว้างประมาณ 0.7-1.8 มิลลิเมตร และยาวประมาณ 3-7.5 มิลลิเมตร สีแดง มี 5 กลีบ ผิวด้านในมีขนสั้นและนุ่ม กลีบดอกเป็นรูปขอบขนาน มีขนาดกว้างประมาณ 1-2 เซนติเมตร และยาวประมาณ 6-7 เซนติเมตร ปลายกลีบแหลมหรือมน มีขนหนาแน่น กลีบดอกจะขยายขนาดขึ้นและกลายเป็นปีกเมื่อติดผล จานฐานดอกเกลี้ยง ดอกมีเกสรเพศผู้ประมาณ 30 อัน ยาวประมาณ 1 เซนติเมตร รังไข่มีลักษณะกลม ส่วนก้านเกสรเพศเมีย 1 อัน ติดด้านข้างของรังไข่

ผลรักใหญ่ ผลมีลักษณะค่อนข้างกลม ผงงขึ้นในแข็ง มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1-3 เซนติเมตร มีส่วนของกลีบดอกที่ขยายเป็นปีกที่โคนก้านผลสีแดง มี 5 ปีก เป็นรูปขอบขนาน ระหว่างโคนปีกกับผลมีก้านเชื่อมกัน ยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร และปีกยาวประมาณ 5-10 เซนติเมตร มีเส้นปีกชัดเจน

สรรพคุณของรักใหญ่

1. เปลือกต้นใช้เข้ายาบำรุงกำลัง (เปลือกต้น)
2. ช่วยแก้มะเร็ง (ยาง)
3. เมล็ดใช้เป็นยาแก้ปากคอบื้อย (เมล็ด)
4. เมล็ดและยางมีสรรพคุณช่วยแก้ปวดฟัน และยางยังใช้ผสมกับน้ำผึ้ง เป็นยารักษาโรคที่ปาก เอาสำลีชุดอุดฟันที่เป็นรูช่วยแก้ปวดได้ (ยาง, เมล็ด)
5. ช่วยแก้โรคในฟัน (เมล็ด)
6. ช่วยแก้ไข้เรื้อรัง (ต้น)
7. เปลือกรากมีรสเบื่อเมา มีสรรพคุณช่วยแก้โรคไอ (เปลือกราก)
8. เปลือกมีสรรพคุณช่วยขับเหงื่อ ทำให้อาเจียน (เปลือกต้น)
9. ตำรับยาพื้นบ้านอีสานจะใช้ลำต้นหรือรากรักใหญ่ ผสมกับลำต้นหรือรากมะค่าโมง นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ไอเป็นเลือด (ลำต้นหรือราก)
10. เปลือกต้นใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้บิด ท้องร่วง (เปลือกต้น)
11. ช่วยในการย่อยอาหาร (เมล็ด)
12. น้ำยางมีรสขมเอียน มีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง (ยาง)
13. ช่วยแก้โรคท้องมาน (เปลือกราก)
14. ยางใช้ทำเป็นยาแก้พยาธิ (ยาง) เปลือกรากใช้แก้พยาธิลำไส้ (เปลือกราก) บ้างว่ารากเป็นยาขับพยาธิ ใช้รากเป็นยาพอกแก้พยาธิลำไส้ (ราก)
15. ช่วยแก้อาการปวดไล่เลื่อน แก้ไล่เลื่อนในกระเพาะปัสสาวะ (เมล็ด)
16. ช่วยแก้ริดสีดวง (เมล็ด) แก้ริดสีดวงทวาร (ยาง)
17. เปลือกต้นมีรสเมา ใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้กามโรค (เปลือกต้น)
18. ยางใช้ทำเป็นยารักษาโรคตับ (ยาง) เปลือกรากมีสรรพคุณเป็นยาแก้โรคตับ (เปลือกราก)
19. ใบและรากใช้เป็นยาพอกแผล (ใบและราก)
20. ช่วยแก้คุดทะราด (เมล็ด)
21. เปลือกรากใช้รักษาโรคผิวหนัง (เปลือกราก) แก่นใช้ต้มกับน้ำอาบรักษาโรคผิวหนัง ผื่นคัน (แก่น) ส่วนยางใช้ผสมกับยางสลัดไต่เป็นยารักษาโรคผิวหนัง ขี้กลาก และกัดเนื้อสด (ยาง) เปลือกต้นใช้เป็นยารักษาโรคเรื้อน (เปลือกต้น) ส่วนยางก็นำมาทำเป็นยารักษาโรคเรื้อนได้เช่นกัน (ยาง)
22. เปลือกต้นหรือใบรักใหญ่ ใช้ผสมกับรากสะแอะหรือรากหนวดหมอน, แก่นฝาง, เปลือกต้นหรือใบแฉง, เปลือกต้นกันแสง, และต้นสังวาลย์พระอินทร์ทั้งต้น นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้หน้าเหลืองเสีย มีแผลเปื่อยตามตัวของผู้ป่วยเอดส์ (เปลือกต้นหรือใบ)
23. ช่วยแก้ชักเสบ (เมล็ด)
24. ช่วยแก้อาการปวดข้อเรื้อรัง (เปลือกต้น)
25. ใบช่วยแก้ส้นเท้าแตก (ใบ)